

V Izoli "malicajo" Karlo, Jakomo in Srečko

O vranjelih se v preteklosti ni veliko govorilo, saj jih do osemdesetih let prejšnjega stoletja takorekoč skorajda ni bilo pri nas. Ampak danes je drugače in te morske ptice že vrsto let preživijo poletne počitnice v našem morju. Zahvaljujoč projektu LIFE pa danes o teh zaščiteneh pticah vemo že marsikaj

Pred dobrima dvema letoma je stekel LIFE projekt z naslovom "Vzpostavitev morskih območij Natura 2000 za sredozemskega vranjeka *Phalacrocorax aristotelis desmarestii* v Sloveniji - Simarine-natura" (LIFE10NAT/SI/141) o katerem smo že poročali. Koordinator projekta je DOPPS BirdLife (Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije), pridružena upravičenca sta Ministrstvo za okolje in prostor ter Javni zavod Krajinski park Strunjan, podporniki projekta pa so Uprava RS za zaščito in reševanje, Krajinski park Sečoveljske soline, Zavod RS za varstvo narave ter Agencija RS za okolje. Projekt sofinancirajo Mestna občina Koper, Občina Izola, Občina Piran in Luka Koper d.d.

Cilj projekta je zbrati podatke o populacijski dinamiki, razširjenosti in ekoloških zahtevah sredozemskega vranjeka v slovenskem morju, opredeliti in razglasiti morska območja IBA (Mednarodno pomembna območja za ptice) in SPA (Posebna varstvena območja - območja Natura 2000) za sredozemskega vranjeka v Sloveniji, izdelati smernice za upravljanje z novimi morskimi območji SPA v skladu z načeli trajnostnega razvoja, izdelati načrt ravnanja v primeru izlitja nafte v morsko okolje, seznaniti javnost in izobraziti mlade o naravovarstveni problematiki sredozemskega vranjeka in pomenu slovenskega morja za njegovo varstvo ter okrepiti komunikacijo med lokalnimi deležniki.

V okviru širitve omrežja Natura 2000, ki ga je slovenska vlada sprejela 19. aprila letos, so bila razglasena prva morska območja Natura 2000 za sredozemskega vranjeka v Sloveniji.

Tri območja, od katerih sta dve povsem novi, na tretje pa je bil vranjek dodan kot varovana vrsta, zajemajo skupinska prenočišča na školjčičih in njihovo neposredno okolico v zalivu Sv. Jerneja ter Strunjanskem in Piranskem zalivu.

Ponoči vsi na kupu

O tem, da se številni vranjeki pri nas zadržujejo v pognezditvenem času smo že poročali. Njihovo število se je v zadnjih dveh desetletjih močno povečalo, kar kaže na ustrezne pogoje v tem delu severne-

ga Jadrana. Njihovo število se med letom spreminja. Z rednim enkrat mesečnim večernim štetjem na treh skupinskih prenočiščih (školjčiča Debeli rtič, Strunjan in Sečoveljske soline) ugotavljamo, koliko osebkov prenočuje pri nas in kako se spreminja njihova številčnost med letom. Šteli smo na vseh treh prenočiščih hkrati, zaradi tega so ocene številčnosti zelo natančne. Po obarvanosti perja lahko razlikujemo med mladimi in odraslimi osebki, zato obenem ugotavljamo tudi starostno strukturo prenočujočih skupin. S štetjem smo zaključili letos oktobra.

V dopoldanskem času se večina vranjekov s prenočišč premakne na morje, kjer se prehranjujejo z ribami. Njihovo dnevno pojavljanje na morju spremljamo po t.i. ESAS (European Seabirds at Sea) metodi. Gre za standardno mednarodno uveljavljeno metodo za štetje morskih ptic na morju, ki vključuje tudi beleženje njihovega vedenja. Popis poteka po 40 morskih milj (74 km) dolgi poti, ki jo sodelavci projekta prevozijo s čolnom. Čoln potuje s stalno hitrostjo 10 vozlov (18,5 km/h). Na poti beležijo vse ptice, ki se pojavljajo v vodi ali preletijo območje, ter njihovo vedenje, smer premikanja, morebiten plen itd. Izvedenih je 16 popisov.

Sredozemski vranjeki, ki prenočujejo na skupinskih prenočiščih pri Debelem rtiču, Strunjanu in Sečoveljah, se čez dan razpršijo po morju. Podatkov o tem, kje natančno se zadržujejo in prehranjujejo, z izjemo naključnih opazovanj obročkanih osebkov, nimamo. GPS sledilne naprave, ki so nameščene na vranjeki, nam že posredujejo podatke o njihovih dnevnikih premikih v slovenskem morju in izven njegovih mej.

Lansko leto se je vranjek Šime v drugi polovici decembra odselil na Hrvaško, kjer se je ustabil na majhnih otočkih v prelivu med otokoma Molat in Sestrunj. Na njegovih poteh smo ga lahko spremljali vse do konca marca 2012, nato pa se je signal iz neznanih razlogov izgubil. Letos mu je že sredi oktobra sledil vranjek Ugo, še eden odrasli osebek, ki se je tako kot Šime na jug selil vzdolž zahodne obale Istre, le da se je ustavil že v Kvarnerju. Tudi njegov selitev

je potekala dva dni. Odkar je prišel na cilj, se vsak dan potika med Malim Lošinjem, Punto Križa in manjšimi otočki ob južni obali otoka Lošinj, kjer bo najverjetneje tudi gnezdil. V letu 2012 sta bila z oddajniki opremljena dva osebka (Ari in Šime), v letu 2013 pa 15 osebkov.

Analiza prehrane

Sredozemski vranjeki se prehranjujejo izključno s pridnenimi ribami, občasno pa tudi s pelagičnimi vrstami, ki se združujejo v jate, zlasti kadar se te pojavijo v priobalnih plitvinah. Običajno se prehranjujejo posamič ali v majhnih skupinah, vendar niso redki primeri tudi več sto glavih skupin vranjekov, ki družno plenijo jato rib.

Med najbolj razširjenimi metodami prehrane je analiza neprebavljenih delov hrane, ki je primerna tudi za proučevanje prehrane sredozemskega vranjeka. Vranjeki zaužijejo celo ribo, neprebavljive dele pa izločijo v obliki sluzastih izbljuvkov. Ti se primejo podlage (boje, skale, platforme) in se hitro posušijo. Med neprebavljenimi deli so luske, goltni zobje in otoliti, ki predstavljajo material za analizo vrstne sestave in velikosti plena. V okviru projekta Simarine-Natura bodo analizirani izbljuvki vranjekov, ki smo jih nabrali predvsem na skupinskih prenočiščih v poletnem in zgodnje jesenskem času. Rezultati analize bodo obsegali vrstno sestavo plena, relativno pogostost posameznih vrst v izbljuvkah in velikost plena. Analiza prehrane je v teku; preliminarne

Page: 6

Reach: 0

Country: SLOVENIA

Size: 534 cm2

2 / 2

ocene kažejo, da so večinski plen vranjekov, ki prenočujejo pri nas, pridelane vrste rib, zlasti različne vrste glavočev.

Od kod izvirajo imena vranjekov?

Večina nosi stara istrska imena, ki med ljudmi niso več v modi, spet drugi imena iz njihovega rodnega okoliša, hrvaškega primorja, nekateri osebki pa so dobili imena po terenskih sodelavcih, ki so zaslužni za to, da smo jih sploh ujeli!

Pionirja Ari in Šime sta dobila ime po junakih iz otroške slikanice "Vranjek Ari in njegovo prvo potovanje", avtorice **Petre Vrh Vrezec** in ilustratorke **Kristine Krhin**, ki bo v kratkem izdana v okviru projekta.

Iztok Škornik

Zbiranje izbljuvkov na enem od prenočišč

